

ampak metodologija znanstvenega dela) in empirijske psihologije, tu bi se podajala dalje zgodovina filozofije in religije ter etika namesto obligatnega konfesionalnega pouka.

Enotna srednja šola ne bi smela seveda zanemarjati praktičnih predmetov: risanja, telovadbe in iger, pri čemer naj bi se dijake tudi navajalo k ročnemu delu v botaničnem vrtu.

Ako pomislimo, da bi v srednjo šolo prihajali zrelejši gojenci, ki bi morali iz osemletne ljudsko-meščanske šole prinesiti s seboj nekaj osnovnega znanja v jezikih, v matematiki in prirodoslovju; ako upoštevamo dalje, da bi se moral ves pouk vršiti na edino pedagoški podlagi materinščine in ako končno upoštevamo neizogiben predpogoj, da bi morala biti snov kvalitativno in kvantitativno prirojena sprejemljivosti učencev in faktični, stvarni, duhu dobe odgovarjajoči splošni izobrazbi, ne glede na metodo, ki bi tudi izdatno podpirala učenje in o kateri še izpregovorim: potem ni dvoma, da je taka enotna srednja šola mogoča.

V to enotno srednjo šolo bi hodili vsi, ki bi si hoteli pridobiti splošno izobrazbo ali nadaljevati svoje specialne študije na visokih šolah.

Skupno bi se učili, sedanjí gimnazijci, realei in učiteljski. V zadnjih letih se začena potem odločitev. Pri današnji uredbi je desetletnemu dečku določena njegova usoda: ti pojdeš v gimnazijo, ti v realko. Ta odločitev je prezgodnja. Dostikrat jo pa tudi narakuje kruta okolnost, da mora dijak hoditi v tisto srednjo šolo, ki se ravno nahaja v njegovem kraju, naj ima že veselje in zmožnosti ali ne. Vse to odpade pri enotni srednji šoli. Kjerkoli se ustanovi, je povsod enaka. Ko pa dijak postaja mladenič, zmožen jasnejšega upogleda v svet, ko se že njegove sile bolj razvijejo, tedaj približno okrog 18. leta stopa predenj življensko vprašanje: Kam? Ako se odloči za univerzo (za medicino, pravo, profesuro), potem bi obiskoval kurz za latinščino in grščino, ki bi se poučevala neobligatno; dotičnik, ki bi namerjal pohajati univerzo, bi moral dokazati, da je ta kurz obiskoval. Kdor bi se odločil za tehnične študije, bi posebej obiskoval kurz za opisno geometrijo in za one partije iz matematike, ki jih zahteva študij na tehniki. Kandidat za učiteljski stan bi se moral baviti s petjem in godbo ter z ročnim delom v botaničnem vrtu. Poleg teh neobligatnih predmetov bi mogel biti neobligatni predmet tudi konfesionalni pouk za one, ki bi si tega pouka želeli.

V slučaju, da bi kdo pozneje po dokončani srednji šoli hotel menjati svojo specialno stroko, ne bi potreboval nič drugega, nego dokazati dodatno znanje iz predmetov dotičnega kurza. Na ta način bi se omogočevalo prestopanje na visoke šole.

Zaušesa zgrabi — paglavca!

Neskončna bahatost, brezstidno zaničevanje vsega, kar se ne vjema s klerikalnimi načerti, to je signum temporis slovenske duhovniške stranke. Vsi so edini v zasmehovanju učiteljstva: štajerski „Slovenski Gospodar“, goriska „Gorica“ — o prismojenem „Slovencu“ in znorelem „Domoljubu“ še govorimo ne.

Neznansko bebasti so razni učenci Kerkove šole. Po njih barabskih člankih sodeč, si moramo misliti, da so pozabili še tisto trohico manire, ki so si jo menda prisvojili na gimnaziji. Nepoboljšljive sirovine skozinsko. Pa tudi sila nevedni in neizobraženi so po ogromnem številu naši posvečeni prijatelji. „Slovenec“ — njih evangelij, „Domoljub“, „Naša moč“ in drugi klerikalni listi njih edina duševna hrana, odkar so bili aprobirani na ljubljanskem sementišču za — katoliške organizatorje. V poštene, izobražene kroge nimajo dostopa. Popolni afriški divjaki so zlasti v naših gorskih občinah, kjer je klerikalni fanatizem že davno prestopil meje dopustnosti. In če se poklicana oblastva ne bodo ganila, je čisto sigurno, da bo treba v ljubljanskem duhovniškem zavetišču prirediti v doledm času poseben, precej obsežen oddelek — za umobolne božje namestnike.

Čuda ni, da smo prišli tako daleč, saj je že uveljavljena prislovica, da se duhovniku ne sme zgoditi nič žallega, pa naj se še tako pregreši. Faktum je, da so pri zadnjih državno-zborskih volitvah neženirano kupovali glasove, pritiskali z vsemi sredstvi po prizniki in izpovednici na volice, a skoraj v vsakem slučaju so ušli — zasluženi kazni. Škoda časa, ki ga

je porabil parlament v ustvarjanje zakona za varstvo volilne svobode!

Pa tudi drugače se zdi, da za duhovnike ne veljajo kazenski paragrafi v isti meri kot za druge ljudi. Krive prisega, onečaščenja nežne mladine, to in še mnogo drugega imamo pred očmi. A kaj se je zgodilo? Dolge sodnijske preiskave, mogoče malenkostna kazen — navadno pa opro-titev. — Ako korajžen fant v pozni nočni uri veselo zavriska svoji ljubici, je zato zašit 24 ur; božji namestnik pa, čigar svinsko življenje je doneslo nežni otroški duši in telesu toliko gorja — izvršuje neovirano svojo duhovniško službo. Ako je dober klerikalni agitator, ga kaznuje škof navadno na način, da ga prestavi na boljše mesto, v najslabšem slučaju se mu da denarna podpora, da jo lahko pravočasno popiha v Ameriko.

In kdo bi si upal nasprotovati vladiki, kdo obsoditi, kdo preganjati človeka, ki je pod katoliško zaščito! Gorje uradniku, ki bi se zameril cerkvenemu knezu! Škof veleva — duhovniki slušajo; pokaže se ljudska volja, in Presvetlemu zoperni gospod odfrči, pa če uživa tudi čast samega — dež-inega predsednika.

Učitelj, ki dela med ljudstvom za proboju naroda, je v današnjih dneh pravi mučenik. Fanatiška kaplaneta lažejo o njem po svojih časopisih, vodijo k šolskim oblastnjim deputacije nezavednih kmetov, nabirajo med ljudstvom podpise za prestavo, hujskajo proti obravnavi šolskih zamud i. t. d. — Ako dobi otrok klerikalca slab red, če je zanikni katoliški oče kaznovan zaradi šolskih zamud, je to že pristransko in krivično. Potem pa protestirajo na vse strani, in reči moramo, da imajo po katoliških advokatih sestavljene pritožbe pri višjih šolskih inštancah nenavadno — veliko moč. A kadar se šolski voditelj pritoži zoper nepokorno Slomškarico ali zoper krajni šolski svet — o, jerum jerum Jeruzalem! — najboljše, da molčimo, ker sicer ljudje prehitro zvedo, kako se vse take reči obravnava v — glače rokovica.

Pod takimi okolnostmi ni prav nič čudnega, ako neženirano sede za mizo kak ošabni Gostinčar ali kak seksualni filozof pa napiše o poštem in uspešnem delovanju učiteljstva — ostudni pamflet. Mož je na mestu, saj deluje v duhu tistih, ki so ga faktično izvolili. In to so duhovniki, saj naše dobro, a danes še zavedeno ljudstvo je bil le nekaj „Stimmvieh“ najsvetejša čuvstva katoliškega kristjana izrabljajočih božjih namestnikov.

Vzlie temu smo pričakovali od Gostinčarja več dostojnosti napram učiteljstvu. In sicer opravičeno, ker smo prepričani, da bi moral krščansko-socialni poslanček, ako bi ga ljudski učitelji z največjo težavo ne vadili dobrih manir, po zgledu raznih Žanetov pobirati še danes čike pred ljubljanskimi gostilnicami in kavarnami.

Toda — dovolj o tem! Rečemo le še eno. Učiteljstvo je organizovano, in ljubljanski klerikalni štab je v veliki zmoti, ako meni, da bo upregel kdaj ogromno večino zavednih vzgojevalcev naroda v svoj nazadnjaški voz; irrelevantno, če poizkušajo katoliški gospodje doseči uspehe z grožnjami ali s sladkimi obljubami. Zavedni učitelji, tudi če so lačni, ne bodo prodali svojega moštva za skledico leče in bodo ostali samostojni, značajni, neomahljivi, pa naj zapiha po prihodnjih deželnozborskih volitvah napram naprednemu učiteljstvu še tako ostraburja.

Pa še nekaj naj si dobro zapomnijo razni Gostinčarji! Slovensko učiteljstvo ima trdo kožo, a nekega dne poroče: „Dovolj trpljenja; do tu in niti koraka naprej!“ In takrat bomo pošteno dokazali, da imamo napram svojim zakletim sovražnikom tudi — junaško srce, ki je pripravljeno žrtvovati za ugled svojega stanu vse, prav vse! Morda prejme svoječasno tudi Gostinčar za umazane pamflete zaslužno plačilo, in sicer na radikalnejši način, kot kaže naslov pričujočega članka.

Pripravljajmo si pot.

Slovensko učiteljstvo stopa v novo dobo, v dobo dela za ljudstvo. Nibče nam ne more očitati, da smo držali križem roke do sedaj. S ponosom lahko gledamo na delo, ki je že za nami, in ki smo ga izvršili sami s svojo železno energijo v kljub vsem zaprekam, ki so jih nam stavili naši sovražniki. Brez vsakega pretiravanja lahko poudarjamo, da ga ni stanu, ki bi bil toliko storil za svoj narod v takih raz-

merah, kakor smo storili mi, in ki bi bil tako sramotno plačan za to delo.

Marsikdo bi vrgel na našem stališču puško v koruzo in bi se ne brigal za drugo kakor samo za svoje ožje dolžnosti in sam zase; ali bi se pa „prilagodil razmeram“, četudi bi ne bilo značajno. A mi vztrajamo, ker vemo, da pravica in resnica mora zmagati prej ali slej. To je popolnoma naravni tok. In čim hujshe nas napadajo nasprotniki, tem tesneje se združujemo, tembolj se pripravljamo na delo tudi izven šole.

Tovariš Pesek nam je v jasnih potezah začrtal pot, ki nas vodi do visokih smotrov. Pojdemo po nji, pojdemo, četudi ne bo lahka. Saj predobro vemo, da bomo s tem koristili v prvi vrsti svojemu narodu. Vemo pa tudi, da je v tem naša lepa bodočnost, za katero je že izkrcvavelo toliko naših tovarišev sobojnikov.

Zato pa ne smemo prav nič izgubljati časa, ampak si moramo že zdaj pripravljati pot do tega. Ne bomo lahko hodili po tej poti. To nam dovolj jasno kažejo naši nasprotniki, ki so kakor besni planili po nas, ko so komaj čuli, kaj nameravamo. Ravno iz tega pa vidimo, da jim pojde za kožo. Že zdaj so taki, ko si komaj izbiramo orožje; lahko si mislimo, kakšni bodo potem, ko homo mirabili to orožje. Zato moramo pravočasno gledati, da si dobimo tudi pri ljudstvu zaslombe, da si dobimo že zdaj še več ugleda in veljave.

Vkljub temu, da nas naši nasprotniki grdiyo in blatijo na vse mogoče načine, kakor znajo le sami, v kljub temu se nas prime jako malo blata.

Ljudstvo pač samo vidi, da nismo taki vragovi, kakor nas slikajo naši dobri prijatelji na klerikalni podlagi. Zato pa imamo povsod še dosti ugleda, zlasti pri razsodnejših ljudeh, ki jih niso mogli naši nasprotniki še popolnoma zaslepiti.

Da si pa šola pridobi več prijateljev in z njo tudi učiteljstvo, za to pa nam najboljše služijo roditeljski sestanki, ki se jih sicer že precej poslužujemo, a še mnogo premalo. Pri roditeljskih sestankih ne more šola prav nič izgubiti in z njo tudi mine. Tisti, ki pri tem kaj izgubijo, so le nasprotniki šole in učiteljstva. Zato pa niso naši nasprotniki nič kaj prijazni takim sestankom. O tem je znanih že precej dokazov. Naj navedem samo enega, ki je vreden, da se otme pozabljivosti.

Na neki šoli v precej zapuščenem kraju — na Štajerskem — so hoteli tudi prirediti tak sestanek. Nadučitelj je večkrat v to nagovarjal župnika, ki sta živela za silo v dobrih medsebojnih odnosih. A župnik se je vedno izgovarjal in odgovarjal, češ, da je slaba pot in velik sneg. Bilo je namreč lansko zimo. No, nadučitelj je nekaj časa čakal, ker se mu je pa zdelo le prenemno, zato stopi tik pred mašo k župniku in ga prosi, da bi oznanil v cerkvi, da se vrši takoj po popoldanski službi božji sestanek staršev. Dotlej je župnik šolske stvari vedno oznanjal v cerkvi. — Župnik je hotel zopet odgovarjati, a ker mu ni dal nadučitelj miru, je končno obljubil, da to stori. — A kako se nadučitelj začudi, ko ni bilo v cerkvi nikakega oznanila o tem. Še večje pa je bilo njegovo začudenje, ko župnik takoj po maši odmoli litanije — brez posebnega vzroka ter s tem odpravi tudi popoldansko službo božjo.*

Nadučitelj je pa tudi storil svoje. Dal je oklicati pri cerkvi, da se vrši ob tretji uri sestanek za starše, [in prišlo je nalašč k temu sestanku brez vsake druge agitacije čez 40 očetov in mater. Ko se je vršil pa drugi sestanek takoj po službi božji, jih je pa prišlo čez 80, četudi je bil samo pri cerkvi oklican.

Zato ne morem dovolj priporočati takih sestankov, ki je zanje ravno sedaj pozimi najbolj pripraven čas. Šola z njimi more samo pridobiti in z njo pridobimo tudi mi zaslombo pri ljudstvu. In to bo gotovo nam vsaj nekoliko olajšalo težavno pot, ki smo si jo začrtali v najbližnji bodočnosti.

* Ločitev cerkve od šole. Uredn.

Zahtevajte „Učiteljskega Tovariša“ v vseh lokalih, kamor zahaja učiteljstvo!

Košček k poizkusu rešitve našega social. vprašanja.

Nekoliko odgovora.

Dragi tovariš!

Dovoli, da Ti na Tvoj zadnji dopis v našem listu, kjer rešuješ socialno vprašanje, nekoliko ugovarjam v imenu nekaterih tovarišic-somišljenic.

To pa že ne gre, da bi nas takole vodil na javni semenj in uas v „Učitelj. Tovarišu“ ponujal napredaj svojim mladim kolegom! Ne, proti temu postopanju odločno protestujemo.

Tudi se povsem ne strinjamo s Tvojimi zastarelimi nazori. Da bi bila srečna le tista ženska, ki se poroči, pa vendar ni res. Prosim Te, ozri se nekoliko po vrstah zakonskih žena. Ali so res tako srečne? Meni se zdi, da so to le bele vrane med njimi, večinoma se čuti zakonska žena v svojem težavnem stanu nezadovoljno, razočarano. Nasprotno pa se prostemu dekletu odpira vedno in vedno širši delokrog, da si lahko pomore do zadovoljnega življenja. Ni ga skoro stanu, ki ga ne bi dandanes z največjim pridom zasedala žena. Pri nas smo seveda še bolj starinarski in smatramo učiteljico ali poštno uradnico že za največji emancipiranci. Drugod po svetu so ljudje že bolj prosvetljeni. Ženskam dovoljujejo vedno širšo pravico v javnosti, na razpologo ji je vedno več služb. Pošlji torej svoje hčere med svet. Pridni in delavni ne bo manjkalo vzodvoljive eksistence. Poznam mnogo slovenskih deklet, med njimi tudi učiteljskih hčera, ki se jim prav dobro godi, tudi neporočeno. Ako si Tvoj sin po skrbni vzgoji pribori dobro eksistenco, zakaj si je ne bi Tvoja hči? Ti, ki si oče, vendar veš, da glede sposobnosti ni razlike med njima. Če pa Tvoj odrasli sin morda prekosi Tvojo odraslo hčer, si tega kriv le samo Ti, ker si ju različno odgojil. Odgajaj svoje hčere z isto vnemo kakor sinove in ne bo Te strah za njih bodočnost. Pridna, delavna in bistroumna (saj smo vsi učiteljski otroci bistroumni) kakor je, tudi sama lahko živi srečno. To je eno.

Slednjič pa si upam dvomiti, da bi bil rešen tudi samo en košček socialnega vprašanja, ko bi se kar hipoma vsi mladi učitelji iz same kolegialnosti poročili z učiteljicami hčerami. Bojim se, da bi bilo v tem slučaju sromasstvo med našimi vrstami še večje. Sama kolegialnost niti sama ljubezen ne redi človeka. Čeprav skromne, vendar tudi me učiteljske hčere rabimo nekaj malega za svoj življenski obstanek. Ker pa učiteljeva plača, žal, niti ne zadostuje za njegovo lastno osebo, kako naj preskrbi še ženo in deco?

Jaz, ki sem jako praktična in tudi precej izkušena, bi si dovolila svetovati vsem zakonajelnim fantom iz naših vrst, da se naj ženijo samo tam, kjer dobe poleg ljubezni vsaj še nekaj denarja z zenico v zakon.

Moje tovarišice pa si naj dvakrat premislijo, preden se vdajo zakonskemu jarmu in se možijo samo v slučaju, če jim je tudi materialno zagotovljena bodočnost.

Bodimo torej glede sklepanja zakonov zlasti v našem stanu jako previdni. Izvestno rešimo tako večji košček socialnega vprašanja.

Če pa Ti, ljubi kolega-oče, nikakor nečeš pritrčiti mojemu pismu, Te lepo prosim, ne piši več člankov, ki tangirajo kar vse učiteljske hčere, ampak daj rajši duška svoji sili na ta način, da sestaviš za „Učiteljskega Tovariša“ inserat z ženitno ponudbo za svoje hčere. Me druge pa se hočemo že same boriti za obstanek in tudi same izbirati žene. Če pa se že možimo, hočemo se možiti iz ljubezni in ne iz — kolegialnosti.

Ena za druge.

Dostavek uredništva: Naš člankar ni imel s svojim nasvetom nobenega slabega ali žaljivega namena, o tem smo trdno prepričani, ker moža preobro poznamo. Napisal je oni članek iz najboljšega namena. Prav je, da na vse strani premišljamo in preudarjamo, kako bi se dalo učiteljstvu pomagati do boljšega gmotnega položaja. Vsak nasvet je dober. Drugo vprašanje je seveda, kak odziv dobi to, kar misli posameznik, da bi bilo dobro. V tem primeru je zadel naš člankar na odpor, s čimer pa ni rečeno, da je hotel škoditi ali celo žaliti. Vsak si pomagaj do boljše eksistence. A težko je to v našem stanu, ko manjka najprimitivnejšega pogoja — denarja. Skupno bodo lahko odbijemo ali vsaj zmanjšamo s skupno podporo.